

AKADEMIK YOZUV VA ILMIY TADQIQOTLARDA RAQAMLI VOSITALARDAN FOYDALANISH METODIKASI

Ne'matjonova Muxlisaxon Qaxxorali qizi

O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti 3-kurs talabasi

Ilmiy rahbar: Baydulloyeva Firuza Aqilbekovna

Annotatsiya: Mazkur maqolada akademik yozuv va ilmiy tadqiqotlarda raqamli vositalardan foydalanishning ahamiyati, metodik yondashuvlari va zamonaviy imkoniyatlari yoritiladi. Shuningdek, sun'iy intellekt va an'anaviy ta'lim integratsiyasi, psixologik to'siqlarni yengish, immersiv muhit yaratish, tezkor feedback tizimlari hamda pedagoglar uchun yangi imkoniyatlar va muammolar tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: Akademik yozuv, ilmiy tadqiqot, raqamli vositalar, sun'iy intellekt, an'anaviy ta'lim, immersiv muhit, feedback, motivatsiya, pedagogika, raqamli texnologiyalar.

Annotation: This article highlights the importance, methodological approaches, and modern opportunities of using digital tools in academic writing and scientific research. It also analyzes the integration of artificial intelligence with traditional education, overcoming psychological barriers, creating immersive environments, rapid feedback systems, and the new opportunities and challenges faced by educators.

Keywords: Academic writing, scientific research, digital tools, artificial intelligence, traditional education, immersive environment, feedback, motivation, pedagogy, digital technologies.

Аннотация: В данной статье рассматриваются значение, методические подходы и современные возможности использования цифровых инструментов в академическом письме и научных исследованиях. Также анализируются интеграция искусственного интеллекта с традиционным образованием, преодоление психологических барьеров, создание иммерсивной среды, системы оперативной обратной связи, а также новые возможности и проблемы, возникающие у педагогов.

Ключевые слова: академическое письмо, научные исследования, цифровые инструменты, искусственный интеллект, традиционное образование, иммерсивная среда, обратная связь, мотивация, педагогика, цифровые технологии.

Kirish

Hozirgi kunda raqamli texnologiyalar barcha sohalar qatori ta'lim va ilmiy tadqiqotlar jarayoniga ham chuqur kirib kelmoqda. Akademik yozuv va ilmiy tadqiqotlarda elektron kutubxonalar, bibliografik dasturlar, matn muharrirlari, plagiat tekshiruv tizimlari va sun'iy intellekt asosidagi vositalardan foydalanish keng tarqalmoqda. Raqamli vositalar ilmiy manbalarni topish, ma'lumotlarni tahlil qilish, natijalarni vizual taqdim etish va akademik yozuv sifatini oshirishga yordam beradi. Shu bilan birga, ular ta'lim jarayonida individual yondashuvni kuchaytiradi, o'quvchilar motivatsiyasini oshiradi va vaqtni tejaydi.

Akademik yozuvda asosiy talablar — aniqlik, izchillik, mantiqiylik va manbalardan to'g'ri foydalanish hisoblanadi. Raqamli vositalar ushbu talablarni bajarishda tadqiqotchiga ko'maklashadi. Masalan, imlo va grammatikani tekshiruvchi dasturlar, plagiatni aniqlovchi tizimlar hamda havola va bibliografiyalarni avtomatik shakllantiruvchi vositalar ilmiy ish sifatini oshiradi.

Mazkur tadqiqotning maqsadi akademik yozuv va ilmiy tadqiqotlarda qo'llaniladigan

raqamli vositalarning turlari, ulardan foydalanish metodikasi hamda ularning samaradorligini o'rganishdan iborat.

Asosiy qism Akademik yozuvda raqamli vositalarning o'rni

Akademik yozuv jarayonida Microsoft Word, Google Docs, Grammarly, Zotero, Mendeley va Turnitin kabi vositalar keng qo'llaniladi. Ushbu dasturlar yordamida matnlarni tahrirlash, imlo va grammatika xatolarini aniqlash, bibliografiya yaratish va plagiatni tekshirish mumkin.

Raqamli vositalar ilmiy ishlarni tayyorlash jarayonini tezlashtiradi, aniqlikni oshiradi va ilmiy halollikni ta'minlashga yordam beradi.

Sun'iy intellekt va an'anaviy ta'lim: Integratsiya va metodologik yondashuvlar

Sun'iy intellekt va an'anaviy ta'limni integratsiya qilish ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiladi. An'anaviy ta'limda o'qituvchi markaziy o'rinda bo'lsa, sun'iy intellekt individual yondashuv, avtomatik tahlil va tezkor feedback imkonini beradi.

Integratsiyaning asosiy metodologik yondashuvlari quyidagilar:

1. Gibril ta'lim modeli.
2. Individual ta'lim modeli.
3. Adaptiv ta'lim tizimi.
4. Masofaviy va aralash ta'lim.
5. Avtomatlashtirilgan baholash tizimlari.

Psixologik to'siqlarni yengish va motivatsiya

Raqamli vositalardan foydalanishda ayrim foydalanuvchilar texnologiyadan qo'rqish, noto'g'ri foydalanishdan xavotirlanish yoki an'anaviy usullarga haddan tashqari bog'lanish kabi psixologik to'siqlarga duch keladi.

Bunday holatlarni kamaytirish uchun:

- amaliy treninglar tashkil etish;
- foydalanuvchilar uchun qulay interfeys yaratish;
- muvaffaqiyatli tajribalarni namoyish etish;
- kichik bosqichlardan boshlab raqamli vositalarga o'rgatish zarur.

Motivatsiyani oshirish uchun interaktiv topshiriqlar, gamifikatsiya elementlari va individual tavsiyalardan foydalanish muhim ahamiyatga ega.

Akademik yozuvlarni o'rganishda "Immersiv muhit" yaratish

Akademik yozuvni samarali o'rganishda immersiv muhit yaratish muhim ahamiyatga ega. Immersiv muhit deganda o'quvchining doimiy ravishda ilmiy matnlar, maqolalar, elektron kutubxonalar va akademik platformalar bilan ishlashi tushuniladi.

Bunday muhitni yaratishda:

- virtual sinflardan foydalanish;
- elektron kutubxonalar bilan ishlash;
- ilmiy maqolalarni muntazam tahlil qilish;
- onlayn seminar va vebinarlarda ishtirok etish;
- sun'iy intellekt asosidagi yozuv yordamchilaridan foydalanish muhim hisoblanadi.

Immersiv muhit o'quvchilarning ilmiy uslubda yozish ko'nikmalarini rivojlantiradi, mustaqil fikrlashni kuchaytiradi va akademik yozuv sifatini oshiradi.

Ma'lumotlarni qayta ishlash va qayta aloqa (Feedback) tezkorligi

Raqamli vositalarning muhim afzalliklaridan biri ma'lumotlarni tezkor qayta ishlash va natijalarni tezda taqdim etishdir. Masalan, testlarni avtomatik tekshirish, matndagi xatolarni aniqlash va individual tavsiyalar berish imkoniyati mavjud.

Tezkor feedback o'quvchilarning xatolarini tezda tushunishiga, o'z ustida ishlashiga va

natijalarni yaxshilashiga yordam beradi. Bu esa ta'lim samaradorligini oshiradi.

Pedagoglar uchun yangi imkoniyatlar va muammolar

Raqamli vositalar pedagoglar uchun katta imkoniyatlar yaratadi. Ular yordamida:

- dars materiallarini tezkor tayyorlash;
- o'quvchilar bilimini monitoring qilish;
- individual o'quv rejalari tuzish;
- statistik ma'lumotlarni tahlil qilish;
- masofaviy ta'limni samarali tashkil etish mumkin.

Biroq ayrim muammolar ham mavjud:

- texnik vositalarning yetishmasligi;
- internet sifati bilan bog'liq muammolar;
- pedagoglarning raqamli ko'nikmalarining yetarli emasligi;
- sun'iy intellekt natijalariga haddan tashqari ishonish.

Shu sababli, pedagoglarni zamonaviy texnologiyalar bilan ishlashga tayyorlash muhim vazifa hisoblanadi.

Xulosa va amaliy tavsiyalar

Akademik yozuv va ilmiy tadqiqotlarda raqamli vositalardan foydalanish ilmiy faoliyat sifatini oshiradi, vaqtni tejaydi va natijalarni aniqroq olish imkonini beradi. Sun'iy intellekt va an'anaviy ta'lim integratsiyasi esa o'quv jarayonini yanada samarali tashkil etishga yordam beradi.

Amaliy tavsiyalar:

1. Akademik yozuvda matnlarni tartibga solish uchun Microsoft Word yoki Google Docs dan foydalanish tavsiya etiladi. Bu vositalar imlo, grammatik xatolar va formatlashni nazorat qilishga yordam beradi.
2. Ilmiy maqola yozishda manbalarni to'g'ri rasmiylashtirish uchun Zotero, Mendeley yoki EndNote kabi dasturlardan foydalanish kerak.
3. Tadqiqot jarayonida ma'lumotlarni saqlash va tartiblash uchun bulutli xizmatlardan foydalanish foydali. Masalan, Google Drive yoki Dropbox hujjatlarni xavfsiz saqlash imkonini beradi.
4. Matnni tekshirish va akademik uslubni yaxshilash uchun Grammarly yoki QuillBot kabi vositalardan foydalanish mumkin.
5. Plagiatning oldini olish uchun maqolani topshirishdan oldin Turnitin yoki Plagiarism Checker X orqali tekshirish tavsiya etiladi.
6. Statistik ma'lumotlarni tahlil qilish uchun Microsoft Excel, SPSS yoki RStudio dan foydalanish samarali bo'ladi.
7. Onlayn ilmiy bazalardan foydalanish kerak. Jumladan, Google Scholar, ResearchGate va JSTOR ilmiy manbalarni topishda yordam beradi.
8. Vaqtni tejash va yozuv sifatini oshirish uchun sun'iy intellekt vositalaridan foydalanish mumkin, ammo ular bergan ma'lumotlarni albatta tekshirish kerak. Masalan, ChatGPT yoki Gemini dan reja tuzish, g'oya topish va matnni tahrirlashda foydalanish mumkin.
9. Akademik yozuvlarda fayllarni muntazam ravishda zaxiralash muhim. Chunki texnik nosozlik sababli tayyor ish yo'qolib qolishi mumkin.
10. Raqamli vositalardan foydalanganda internetdagi har qanday ma'lumotni darhol qabul qilmaslik, manbaning ishonchliligini tekshirish va bir nechta manba bilan solishtirish kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Karimov U. Akademik yozuv asoslari. - Toshkent: O'qituvchi, 2021.
2. Safarov Sh. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar. - Toshkent: Fan, 2022.
3. Crystal D. Language and the Internet. - Cambridge University Press, 2019.
4. Russell S., Norvig P. Artificial Intelligence: A Modern Approach. - Pearson, 2021.
5. McEnery T., Hardie A. Corpus Linguistics: Method, Theory and Practice. - Cambridge University Press, 2018.
6. Jurafsky D., Martin J. Speech and Language Processing. - Stanford University, 2023.
7. Xudoyberdiyev A. Sun'iy intellekt va ta'lim texnologiyalari. - Samarqand, 2024.
8. Jo'rayev B. Raqamli ta'lim va innovatsiyalar. - Toshkent, 2020.